

Tiedepolitiikan väline: suunta-asiakirjat tutkimuksen ohjaajana ^(ref.)

Liikuntatieteellisen tutkimuksen merkittävä rahoittaja Suomessa on opetusministeriö, joka on linjannut ja asettanut tavoitteita sen tuella suoritettavalle tutkimukselle. Tiedepoliittisina välineinä ovat olleet viisivuotiskausiksi laaditut suunta-asiakirjat, joita on laadittu 1970-luvulta lähtien. Liikuntatutkimuksen suunta-asiakirjojen laadinnasta on käytännössä vastannut valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto (aiemmin liikuntatieteellinen toimikunta) yhteistyössä opetusministeriön liikuntayksikön kanssa. Tarvittaessa liikuntatieteen jaosto on kuullut myös muita valtion liikuntaneuvoston jaostoja.

Tässä artikkelissa esitellään liikuntatutkimuksen vuosien 1971–2010 suunta-asiakirjat, joista kerrataan lyhyesti niiden tutkimukselle asettamat suuntaamistavoitteet sekä tutkimuksen painoalueet, tarkastellaan miten asiakirjat ovat kuvastaneet aikaansa sekä liikuntapolitiikan yleistä kehitystä verrattuna yhteiskunnalliseen muutokseen ja selvitetään mitkä aihealueet ovat olleet pysyviä teemoja (vertaa taulut 1–6). Samalla arvioidaan suunta-asiakirjoihin peilaten tiedepoliittisia linjauksia sekä liikuntakulttuurin eriytymisen ja laajentumisen näkymistä tutkimuksen ohjauksessa.

Konkreettisia kysymyksiä ovat: Miten suunta-asiakirjat ovat kuvastaneet aikaansa? Mikä on katsottu liikuntatutkimukseksi eri aikoina? Millai-

sia tavoitteita liikuntatieteelliselle tutkimukselle on asetettu? Miten liikuntakulttuurin eriytyminen ja laajentuminen ovat ilmenneet tutkimuksen ohjauksessa – mitkä teemat ovat olleet suunta-asiakirjojen kestoteemoja? Miten tutkimuksen painoalueiden ja vastaavasti erityiskysymysten määrittely on muuttunut pitkällä aikavälillä ja miten tämä kehitys heijastaa liikuntakulttuurissa tapahtunutta muutosta? Suunta-asiakirjoissa esitettyjä linjauksia myös verrataan käytäntöön eli opetusministeriön rahoittamiin tutkimusprojekteihin.¹

Primaariaineistoa tukevat teokset "*Liikuntatiede – Mitä se on?*" (Toimittaneet Risto Telama, Joel Juppi & Leena Nieminen, 1989), "*Verta, hiekä ja rasvaprosentteja – suomalainen liikuntatutkimus*" (Jouko Kokkonen, 2002), "*Palvelukseen halutaan sektoritutkija*" (Jouko Kokkonen & Teijo Pyykkönen, 1999) ja "*Valtion liikuntahallinnon historia*" (Erkki Vasara, 2004). Näiden julkaisujen merkitys tälle artikkelille ilmenee erityisesti käsitteiden määrittelyssä, liikuntakulttuurin eriytymisen ja laajentumisen taustoituksessa sekä liikuntatieteellisen tutkimuksen ja yhteiskunnallisen muutoksen vuorovaikutuksen selvittämisessä.

Yhteiskunnallinen viitekehys

Yhteiskunta on vuosikymmenten saatossa monimuotoistunut: toisaalta sen toiminnot ovat sektoroituneet ja eriytyneet omiksi erillisiksi ja erikseen käsiteltäviksi kokonaisuuksiksi, mitä kuvaavat hyvin esimerkiksi 1970-luvulla entistä selkeämmin esille nousseet marginaaliryhmiä tai tasa-arvoa koskeneet kysymykset ja niiden huomioiminen eri tilanteissa. Toisaalta yhteiskunnallinen kehitys on kulkenut kohti laajempia kokonaisuuksia, jotka lisäksi ovat jatkuvassa ja aktiivisessa vuorovaikutuksessa keskenään. Tästä kuvaavana esimerkkinä on kansainvälistyminen: Suomi on vuosikymmenten kuluessa integroitunut yhä tiiviimmin muuhun Eurooppaan.

Taulu 1. Yhteiskunnallinen viitekehyks (liikuntakulttuuriin vaikuttavat yhteiskunnalliset kysymykset)

1971–1974	Marginaaliryhmät
1975–1979	Kansallinen kulttuuri ja kansainvälinen yhteistyö Kansanterveys, demokratia, tasa-arvo, työelämä, työolot
1981–1985	Terveystenhoidto, koulutus ja kasvatus, työelämä, vapaa-aika ja virkistys
1986–1990	Yhteiskunnallinen arvokriisi, kaupallistuminen, valtion laajentuva kontrolli, vaihtoehtoliikkeitä, nationalismi, paikallinen identiteetti
1991–1995	Elinoloissa tapahtuneet muutokset, koulutus- ja ammattirakenne, ympäristön muutokset, vapaa-aika, liikunta ja elämäntavat, kansainvälistyminen
1996–2000	Julkisen talouden kriisi, Euroopan integraatio, siirtyminen jälkiteolliseen palvelu- ja tietoyhteiskuntaan, verkostoituminen
2001–2005	Liikunnan ja urheilun monimuotoistuminen (vertaa yleensä kulttuuri) Tarjonnan laajentuminen kunto- ja terveysliikunnasta kilpa- ja huippu-urheiluun Liikuntakulttuurin eriytyminen Yksilöiden ja yhteisöiden valintamahdollisuuksien lisääntyminen
2006–2010	Nopeat yhteiskunnalliset muutokset, väestöryhmien erojen kasvu, varallisuuden epätasainen jakautuminen, talouden kiristyminen, julkisen palvelurakenteen heikkeneminen

Eri vuosikymmeninä suunta-asiakirjoissa esitetyt teemat kuvaavat kulloinkin vallinneita arvoja tai kulloisiakin taloudellisia resursseja ja taloudellista toimintaympäristöä. Vielä 1970- ja 1980-luvuilla elettiin vahvaa nousukautta ja resursseja riitti toimintojen monimuotoistamiseen. Elettiin voimakkaan ja ripeän kehityksen aikaa ja voimavaroja riitti käytet-

täväksi niin terveydenhuollon, koulutuksen ja kasvatuksen, työelämän ja työolojen kuin myös liikuntatoimen kehittämiseen.

Taloudelliset näkymät kuitenkin heikkenivät 1980-luvun loppua kohden ja kulminoituivat 1990-luvun aikana syvään taloudelliseen lamaan. Yhteiskunta ajautui samalla myös arvokriisiin. Kehitysoptimismi koki romahduksen. Tilanteen saaminen hallintaan edellytti valtiolta määrätietoisia ohjaustoimia. Toisaalta tilanne korosti myös paikallisuutta ja kansallisten etujen korostamista. Yhteiskunnallinen toimintaympäristö muuttui voimakkaasti: julkinen talous oli kriisissä; samaan aikaan yhteiskunta suuntautui kohti jalkiteollista palvelu- ja tietoyhteiskuntaa.

Uuden vuosituhannen ensimmäisiä vuosia on leimannut vähittäinen taloudellinen elpyminen, mikä on heijastunut myös liikuntasektorille sitä monimuotoista ja sen tarjontaa laajentaen: yksilöiden ja yhteisöjen valinnanmahdollisuudet ovat entistä monipuolisemmat. Toisaalta kehityksellä on ollut myös kääntöpuolensa: yhteiskunnalliset muutosilmiöt ovat jatkuvasti nopeutuneet ja samalla taloudellinen ja yleensä väestöryhmien välinen eri-arvoisuus on lisääntynyt. Julkisen palvelurakenteen murros on muovannut myös liikuntasektoria kohti kaupallisia ja yksityisiä palveluita.

Tutkimus ja sen tavoitteet

Liikuntatieteellisen tutkimuksen lähtökohdat olivat pitkään melko jäsenytymättömät. Liikuntatieteet saavuttivat tiedeyhteisössä yhdenvertaisen aseman muiden tieteenalojen kanssa syksyllä 1963 ja liikuntatieteellinen tiedekunta perustettiin Jyväskylän yliopistoon vuonna 1968. Tutkimuksellisten perusteiden sekä käsitteistön määrittely tapahtuivat 1970-luvun aikana.

Määritelmät olivat tuolloin vielä varsin laajoja ja yleisluontoisia: liikuntatieteelliseksi tutkimukseksi katsottiin laajasti ihmisen liikunnan, liikuntakäyttäytymisen ja liikuntakulttuurin kannalta relevantin uuden tiedon systemaattinen etsiminen. Liikuntatieteellinen tutkimus jaettiin perustutkimukseen, soveltavaan tutkimukseen ja liikuntatieteelliseen kehitystyöhön².

Käsitteen liikuntatieteen tilalle tulivat liikuntatieteet. Käsite ymmärrettiin eri tieteisiin kytkeytyväksi yhteistieteelliseksi tutkimusalueeksi.

Liikunta puolestaan määriteltiin fysiologis-fysikaaliseksi, psykologiseksi ja yhteisötason käsitteeksi.³

Taulu 2. Mitä on liikuntatieteellinen tutkimus?

1971–1974	Tutkimuksellisten lähtökohtien luominen
1975–1979	Ihmisen liikunnan, liikuntakäyttäytymisen ja liikuntakulttuurin kannalta relevantin uuden tiedon systemaattista etsimistä; tutkimus jakautuu perustutkimukseen, soveltavaan tutkimukseen ja liikuntatieteelliseen kehitystyöhön
1981–1985	Kaikkeaa liikuntatieteellistä tutkimusta, jossa ensisijaisena ongelmana on liikuntailmiön tutkiminen
1986–1990	Keskeisenä tavoitteena liikuntakulttuurin valtiollistumisen tarkoituksenmukaisuuden selvittäminen seuratoiminnan liikunnanharrastajan ja omaleimaisen liikuntakulttuurin säilymisen kannalta
1991–1995	Liikuntatiede on monitieteinen tieteenala; tavoite ihmisen liikkumisen, liikuntakäyttäytymisen ja liikuntakulttuurin kannalta relevantin uuden tiedon systemaattinen tuottaminen ja ongelmien ratkaiseminen tiedeyhteisön hyväksymien tutkimusmetodien avulla
1996–2000	Liikuntatiede on kokonaisuus, johon lukeutuvat tutkimus-, koulutus- ja palvelutoiminta sekä tiedonvälitys; tehtävä on problematisoida ja analysoida liikuntakulttuuria, tuottaa luotettavaa tietoa syistä ja seurauksista sekä niiden synnyttämistä uhista ja mahdollisuuksista sekä tarjota tieteellisen maailmankuvan kautta välineitä ilmenneiden ongelmien ymmärtämiselle ja hallitsemiselle
2001–2005	Sektoritutkimus määriteltiin tieteellisesti, yhteiskunnallisesti ja käytännöllisesti relevantiksi tutkimukseksi, joka edistää liikuntakulttuurin kehittämistä
2006–2010	Keskeistä poikkitieteellisyys, monitieteisyys

Liikunta määriteltiin 1980-luvun alussa "yksilön omalla lihastyöllä aikaansaattujen ja tajunnan tietoisesti säätelemien, tietyn sosiaalisen järjestelmän normien mukaan suoritettujen liikkeiden ja asentojen kokonaisuudeksi". Tutkimuksen kautta saadun tiedon yksilöllinen ja yhteiskunnallinen merkitys sai entistä suuremman painoarvon, mikä puolestaan arvottui yhteiskunnan kehityksen myötä, tiedon tarpeiden ja eri ilmiöiden ja niitä tutkivien tieteenalojen muuttuessa. Liikuntatieteellistä tutkimusta arvioitiin nyt tutkimuskohteen avulla siten, että sillä tarkoitettiin kaikkea tieteellistä tutkimusta, jossa ensisijaisena ongelmana oli liikuntailmiön tutkiminen.⁴

Vuosikymmenen puolivälissä määriteltiin uusia lisätavoitteita pyrittäessä selvittämään liikuntakulttuurin valtiollistamisen tarkoituksenmukaisuutta. Keskeisinä huolina olivat yhteiskunnan taloudellisten resurssien heikentymisen myötä kriisiin ajautunut seuratoimintasektori sekä myös yksityisten liikunnanharjoittelijain toimintamahdollisuudet tai yleensä liikuntakulttuurin säilyminen.⁵

Liikuntatieteellisen tutkimuksen tuli olla jatkuvassa yhteydessä ja vuorovaikutuksessa liikunnan sekä yhteiskunnan reaali maailman kanssa. Myös tutkimustulokset tuli alistaa alituisen käytännön testiin. Tietoa tuotettiin ja sitä myös levitettiin useille tahoille: hallinnolle, urheilujärjestöille, piireille, seuroille, yksittäisille henkilöille. Pohdittaessa liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittämistä painoalueet kirjattiin hyvinkin yksityiskohtaisesti ja tieteenaloittain. Jokaisesta tieteenalasta nostettiin esille ne tutkimuskohteet, jotka katsottiin ajankohtaisimmiksi.⁶

Yhteiskunnan kehitystilanteista tai taloudellisista toimintamahdollisuuksista huolimatta on liikuntatieteellinen tutkimus jaettu aina perustutkimukseen sekä soveltavaan tutkimukseen. Yhteydet perustieteisiin on koettu tärkeiksi. Liikuntatieteiden soveltavaa luonnetta on osaltaan korostanut tieteenalan nuori ikä. Liikuntatieteet etsivät pitkään paikkaansa ja identiteettiään vanhempien tieteenalojen joukossa.

Liikuntatieteellisen tutkimuksen määritelmät ovat tarkentuneet, mutta toisaalta myös laajentuneet 1990-luvun aikana sekä 2000-luvun ensivuosina. Liikuntatieteen tavoitteeksi asetettiin yleisesti "ihmisen liikuttamisen, liikuntakäyttäytymisen ja liikuntakulttuurin kannalta relevantin uuden tiedon systemaattinen tuottaminen ja ongelmien ratkaiseminen riedeyhteisön hyväksymien tutkimusmenetelmien avulla." Liikuntatiede katsottiin monitieteiseksi tieteenalaksi.⁷

Liikuntakulttuurin ilmiöistä nostettiin puolestaan esille useita teemoja: ikääntyvän väestön toimintakyky; liikunnan merkitys sairauksien ehkäisyssä, hoidossa ja kuntoutuksessa; liikunnallisten erityisryhmien tarpeet; fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin sekä sosiaalisen ja fyysisen ympäristön suhde – liikunta sosiaalisena ilmiönä, liikunnan yhteiskunnallinen merkitys, liikunnan ja ympäristön suhde sekä työ- ja koululiikunta; liikunnan ja urheilun kansalaistoiminta ja eri maiden liikuntajärjestelmät sekä liikunnan ja muun harrastus- ja kulttuuritoiminnan suhteet; liikunnan kasvatusvaikutukset ja eettiset kysymykset, valmennusjärjestelmien asema ja koululiikunnan ajankohtaiset kysymykset.⁸

Nyt liikuntatieteiden tehtävä on etsiä ja löytää vastauksia sekä tuottaa relevanttia uutta tietoa ihmisen liikunnasta, liikuntakäyttäytymisestä ja liikuntakulttuurista. Suunta-asiakirjojen mukaan (1990–2000) liikuntatiede määritellään kokonaisuudeksi, johon lukeutuvat paitsi tutkimus myös koulutus- ja palvelutoiminta sekä tiedonvälitys. Liikuntatieteen tehtäväksi nähtiin 1990-luvun puolivälissä problematisoida ja analysoida liikuntakulttuuria, tuottaa luotettavaa tietoa syistä ja seurauksista sekä niiden synnyttämistä uhista ja mahdollisuuksista sekä tarjota tieteellisen maailmankuvan kautta välineitä ilmenneiden ongelmien ymmärtämiselle ja hallitsemiselle. Haasteina olivat puolestaan tiedehallinnon tarkoituksenmukaisuuden sekä tutkimustoiminnan tuloksellisuuden arvioinnit, kansallisten ja kansainvälisten rahoitusmahdollisuuksien varmistaminen sekä tutkimustiedon hyväksikäytön edistäminen osana liikuntahallinnon strategista toimintaa.⁹ Keskeiseen asemaan ovat nousseet myös sektoritutkimus, poikkitieteellisyys ja monitieteisyys (suunta-asiakirjat 2000–2010).

Liikuntatutkimukselle eri aikoina asetetut tavoitteet ilmentävät paitsi itse tieteenalan kehitystä myös yhteiskunnan kulloistakin tilannetta tai vallinneita arvoja ja odotuksia. Vielä 1970-luvulla liikuntatieteelliselle tutkimukselle asetetut tavoitteet olivat varsin yleisluontoisia, mikä pitkälti johtui siitä, että tieteenala oli "vastaitseenäistynyt" ja haki paikkaansa tiedeyhteisössä ja yhteiskunnassa. Oleellista tässä vaiheessa oli turvata perustutkimus ja luoda pohjaa liikuntatutkimuksen institutionalistumiselle. Tavoitetta korosti pyrkimys kehittää yleensä liikuntakulttuuria luomalla riittävää ja korkeatasoista koulutus-, tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa.

Liikuntatieteiden kehitystä itsenäisempään ja eriytyneempään asemaan kuvaa hyvin esimerkiksi se, että perustoimintojen tultua turvatuiksi tutkimuksellisia tavoitteita tarkennettiin: jo 1980-luvulta alkaen nostettiin esille tutkimustiedon yksilöllinen ja yhteiskunnallinen merkitys. Tulosten oli oltava jatkuvasti käytännön testissä sekä vuorovaikutuksessa ”reaalimaailman” kanssa. Toisaalta tieteen omat sisäiset arvot ja tavoitteet alkoivat nousta esille saaden vähitellen yhä korostuneemman aseman: huomio kohdistettiin lähdekritiikkiin, tieteen itsenäisyyteen ja riippumattomuuteen, arviointiperusteiden kehittämiseen, tiedeinstituution asemaan yhteiskunnassa, eettisiin kysymyksiin jne. Moni- ja poikkitieteellisuuden tavoitteet sekä kansainvälistyminen ovat korostuneet 1990-luvulta alkaen – vastapainoinaan tieteenalan sisäisen itsenäisyyden sekä kansallisten näkökulmien puolustus.

Taulu 3. Liikuntatieteellisen tutkimuksen tavoitteet

1971–1974	Yhteiskuntatieteellinen tutkimustyö ja sen kehittäminen, tieteiden väliset tutkimusaloitteet, perustutkimus, perustan luominen liikuntatutkimuksen institutionalistumiselle
1975–1979	Liikuntakulttuurin kehittäminen edellytti korkeatasoista koulutus-, tutkimus- ja tiedonvälitystoimintaa; ihmisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen liikunnan avulla
1981–1985	Tutkimuksen kautta saadun tiedon yksilöllisen ja yhteiskunnallisen merkityksen korostaminen; vähiten tuettuja kokonaisuuksia toistaiseksi: seurantajärjestelmien kehittäminen, julkisten liikuntapalvelusten käytön ja niiden vaikutusten tutkimus, urheilun ja urheilujärjestöjen merkityksen selvitys väestön liikuntakäyttäytymisen kannalta
1986–1990	Tutkimuksen oltava aktiivisessa yhteydessä ja vuorovaikutuksessa liikunnan ja yhteiskunnan reaali maailman kanssa – tutkimustulosten oltava alituisessa käytännön testissä
1991–1995	Sisäinen lähdekritiikki, tieteen riippumattomuus, arviointiperusteiden yleispätevyys, tiedeinstituution

yhteiskuntasuhteet, tutkimustoiminnan eettiset kysymykset
ja tiedeyhteisön itseymmärrys
Kolme painoaluetta: perustutkimus, soveltava tutkimus ja
kehitystyö
Liikuntatieteiden tehtävä tuottaa ja välittää liikuntakulttuuria
palvelevaa tietoa

- 1996–2000 Kansainvälisen kilpailukykyyn edistäminen, kansakunnan
sivistystason ja kulttuurisen muistin ylläpitäminen, keinojen
luominen käytännön ongelmatilanteiden ratkaisemiseen,
tieteellisesti pätevien asiantuntijoiden sekä
käytännön tarpeisiin soveltuvan tiedon tuottaminen
- 2001–2005 Kansalliset rajat ylittävien hankkeiden tukeminen
Liikuntatutkimuksen perustiedeyhtykennät – tulosten ja teorioiden
yhdistäminen
- 2006–2010 Liikuntatutkimus on osa inhimillistä elämää, poikkitieteellisyys,
monitieteisyys
Tutkimustiedon ulottaminen niihin, joiden työhön ja/tai elämään
tiedolla on merkitystä, liikuntatutkimuksen käytettävyys

Painoalueet ja haasteet

Pitkälti koko 1970-luvun liikuntatieteellistä tutkimusta leimasi keskittyminen peruskysymyksiin: selvitettiin väestön liikuntakäyttäytymistä, liikunnan vaikutuksia terveyteen ja fyysiseen toimintakykyyn, tutkittiin yleensä liikuntakulttuurin ilmiöitä. Ajan hengen mukaisesti kysymyksiä suunnattiin myös tiettyihin spesifeihin alueisiin: erityisryhmiin, koulu-liikuntaan, työväestön liikuntaan jne.. Vuosikymmenen aikana aloitettiin myös aiempaa systemaattisempi ja suunnitelmallisempi liikuntasuunnittelu ja sitä koskevan tutkimuksen tukeminen.¹⁰

Merkittävimmäksi tutkimusalueeksi 1970-luvun alussa nostettiin yhteiskuntatieteellinen tutkimustyö ja sen kehittäminen edelleen sekä tieteiden väliset tutkimusaloitteet. Toisaalta perustutkimuksen tarve oli

edelleen suuri; samalla korostettiin liikuntaan liittyvien perusilmiöiden selvittämistä.¹¹

Vuosikymmenen loppua kohden mainitut teemat täsmentyivät yhä tarkemmiksi. Oleellista oli esimerkiksi kartoittaa entistä tarkemmin urheilun ja yleensä liikunnan merkitys kansalaisten toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta. Tutkittavat alueet luokiteltiin toimintasektoreittain koulutukseen, terveydenhuoltoon, vapaa-aikaan ja työhön. Keskeisiksi tutkimusalueiksi (1975–1979) määriteltiin puolestaan 1) väestön liikuntakäyttäytyminen ja fyysinen toimintakyky; 2) hyvinvoinnin kannalta merkittävän liikunnan toteutumiseen vaikuttavat tekijät; 3) liikunnan ja urheilun vaikutusten tutkimus sekä liikunta- ja harjoitusmenetelmien kehittämiseen tähtäävä tutkimus.¹²

Tutkimusta suunnattiin tulevaisuutta ennakoiden ja kansanterveyden merkitystä korostaen liikuntatottumusten kehittymiseen (liikunta-neuvonta). Kaiken kaikkiaan käsiteltävien teemojen kirjo oli laaja: kansalaisten liikuntakäyttäytyminen ja toimintakykyisyys, näiden seuranta-järjestelmien kehittäminen, julkisten liikuntapalvelujen käyttö ja niiden vaikutukset, kilpa- ja huippu-urheilun erityiskysymykset, erityisliikunta, työliikunta jne.

Liikuntatutkimuksen keskeiset painoalueet pysyivät perinteisillä linjoillaan vielä 1980-luvullakin. Tutkimuskohteita olivat yhä kansanterveydelliset sekä myös kilpa- ja huippu-urheiluun liittyvät kysymykset, mutta yhä selvemmin tutkimukseen alkoivat nousta mukaan yhteiskunnan muutosilmiöiden seurauksena muodostuneet teemat: teollistuminen, työn automatisointi ja koneistuminen – ”kääntöpuolena” ihmisten vapaa-ajan lisääntyminen.¹³ Liikunta ja siihen liittyvä tutkimus joutuivat uusiin ilmiöiden ja haasteiden eteen: Mihin asemaan liikuntakulttuuri tulee asettumaan? Miten väestön liikuntatottumukset muovautuvat jatkossa? Miten on kehitettävä toisaalta työ- ja toisaalta vapaa-ajan liikuntaa? Omat kysymyksensä muodostivat liikunnan kasvatukselliset ja sosiaaliset merkitykset. Liikuntatutkimus suuntautui 1980-luvulla aiempaa laajempiin yhteiskunnallisiin teemoihin.¹⁴

Toisaalta 1980-luvun loppua kohden nousivat liikuntatieteellisen tutkimuksen teemoihin myös tieteen sisäiset kysymykset. Tavoitteeksi asetettiin luoda eri sektoreille kestävä perustutkimusta sekä tutkimusperinteitä. Samalla määriteltiin tutkimukselle laatuksiteereitä. Sinänsä kehitys

oli looginen: 1970-luvulla oli pitkälti keskitytty perustutkimukseen ja sen kehittämiseen; nyt oli aika määritellä ja täsmentää tulevaisuutta ajatellen jo luotujen rakenteiden ja lähtökohtien pohjalta tieteellisen tutkimuksen periaatteet.

Yhteiskunta ajautui 1990-luvulla taloudelliseen lamaan, joka väistämättä vaikutti tieteelliseen – myös liikuntatieteelliseen – tutkimukseen. Taloudellisten voimavarojen käytyä aiempaa niukemmiksi oli käytettävissä olevat resurssit ohjattava tutkimukseen entistä suunnitelmallisemmin: keskeisiksi kysymyksiksi muodostuivat liikuntakulttuurin ja yhteiskunnallisen päätöksenteon suhteeseen sekä liikuntakulttuurin talouteen liittyvät kysymykset, mutta toisaalta myös erilaiset arvioinnit niin tiedehallinnossa kuin tutkimustoiminnan tuloksellisuudessa. Samaan aikaan erilaiset tutkimusprojektit, erityisesti monitieteiset tutkimusprojektit, sekä niin sanottu sektoritutkimus yleistyivät. Osin tätä kautta haluttiin myös varmistaa tutkimuksen rahoitusmahdollisuudet.¹⁵

Tutkimukseen perustuvan tiedon katsottiin 1990-luvun puolivälissä olevan arvokasta yhteiskunnalle ja siksi tutkimustoiminta oli perusteltua. Sen katsottiin paitsi edistävän maan kansainvälistä kilpailukykyä, ylläpitävän kansakunnan sivistystasoa ja kulttuurista muistia mutta myös luovan keinoja käytännön ongelmatilanteiden ratkaisuun. Liikuntatieteiden tehtävänä oli myös tuottaa tieteellisesti päteviä asiantuntijoita sekä käytännön tarpeisiin soveltuvaa tietoa.¹⁶

Uuden vuosituhannen ensi vuosia on leimannut tutkimustoiminnan haasteellistuminen: taloudelliset resurssit ovat olleet edelleen tiukassa kontrollissa, mikä on ilmennyt muun muassa tutkimuksen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden entistäkin tarkempaan arviointiin sekä tulosten käytännön hyödyn korostumisena. Toisaalta tilanne on johtanut liikunnan ja siihen liittyvien ilmiöiden ja tätä kautta myös tutkimustoiminnan eriytymiseen.

Tutkimustematiikkaa on yleisemminkin kohdennettu kohti aiempaa tiiviimpiä kokonaisuuksia – voidaan jopa jossain määrin sanoa palatun tältä osin ”alkujuurille”, 1970-luvun linjauksiin. Uuden vuosituhannen alun ajankohtaisia tutkimusteemoja ovat olleet ikääntymiseen liittyvät kysymykset, lapset ja nuoret, alueellisuuteen tai paikallisuuteen kytkeytyvät teemat, kansallinen liikuntakulttuuri ja liikunnan kansalaistoiminta, sukupuolisuus, tasa-arvo, siirtolaisuus ja pakolaisuus, erityisryhmien liikun-

ta, jne.. Viime aikoina on ilmennyt myös pyrkimystä kerätä – 1980-luvun tapaan – näitä teemoja laajemmiksi kokonaisuuksiksi, joilla on jokin yhdistävä yhteiskunnallinen tekijä: on laadittu laajoja, kriittisiä pedagogisia peruskartoituksia ja niin sanottuja survey-aineistoja; on tutkittu liikuntaa osana elämysteollisuutta (ihminen kuluttajana/asiakkaana), mihin liittyvät kysymykset liikunnasta ja liikuntapalveluista tuotantoprosesseina; toisaalta on nostettu esille yhteiskunnallisten muutosilmiöiden aiheuttama väestöryhmien välisten erojen kasvaminen liikunnassa ja yleensä liikuntakulttuurin sektorilla.¹⁷

Tarkasteltaessa suunta-asiakirjoissa esitettyjä liikuntatieteellisen tutkimuksen linjauksia 1970-luvulta 2000-luvun alkuun voidaan todeta, että ”perinteisemmät” tutkimusalueet ovat säilyneet niissä mukana. Esimerkiksi liikunnan suhde ihmisten fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja toimintakykyyn sekä sairauksien ehkäisyyn, liikunta kansalaistoimintana, liikunnan kasvatukselliseen vaikutukseen sekä kilpa- ja huippu-urheiluun liittyvät kysymykset ovat olleet keskeisiä tutkimuskohteita vuosikymmenestä tai yhteiskunnallisesta tilanteesta huolimatta. Kulloinenkin yhteiskunnallinen tilanne ja sen asettamat vaatimukset, vallinneet arvot ja käytettävissä olleet resurssit ovat suunnanneet tutkimusta kohti laajempia kokonaisuuksia tai eriytyneempiä kysymyksiä.

Onko sitten jotain jäänyt tutkimatta? Onko tutkimus ollut riittävää? Voitaneen sanoa, että yhteiskunta, sen tarpeet ja arvostukset ovat määrittäneet lähtökohdat ja tavoitteet tutkimukselle – kuinka tutkimus on toteutunut ja ovatko linjaukset olleet ”oikeelliset”, ovat puolestaan olleet lähtökohta jatkolinjauksille ja uudelle tutkimukselle. Kehityksen voinee sanoa olleen syklistä: yksityiskohtaisista tutkimusteemoista on vähitellen koottu kokonaisuuksia, joista on puolestaan yhteiskunnan kehityksen ja muutosilmiöiden myötä saatu uusia eriytyneitä tutkimussektoreita jne.. Kysymys tutkimuslinjausten oikeellisuudesta tai tutkimuksen riittävydestä ja vaikuttavuudesta onkin pitkälti kulloisenkin yhteiskunnallisen tilanteen normittama.

Tätä kautta voinee myös todeta, että mitään ei ole sinänsä jäänyt tutkimatta. Esimerkiksi liikunnan mediatutkimusta ei ole toistaiseksi laajemmin tehty. Se on kuitenkin nouseva tutkimusteema, joka on virinnyt ajankohtaisista yhteiskunnallisista tarpeista ja ilmiöistä. Tilanne on vastaava myös esimerkiksi liikunnan oikeustieteellisessä tutkimuksessa, joka on

viime vuosina virinnyt liikunnan kaupallistumisen ja osin myös doping-ongelmaan liittyvien oikeudellisten kysymysten myötä. Myös liikunnan ja ympäristön välisen suhteen tutkimus on laaja-alaisena kokonaisuutena yhä avoin, vaikka teemaan liittyviä kysymyksiä onkin tuotu esille jo 1990-luvulta lukien. Yleisesti voidaan todeta, että vaikka liikuntatieteellinen tutkimus on jo vakiinnuttanut asemansa ja myös luonut omat metodinsa ja traditionsa, niin olemassa olevan tiedon koordinointiin ja -välitykseen liittyvissä kysymyksissä on yhä työsarkaa.

Taulu 4. Painoalueet/baasteet

1971–1974	Suomalaisten liikuntakäyttäytymisen tutkimus Liikunnan vaikutusten tutkimus Liikuntakulttuurin rakenteen ja funktioiden tutkimus Liikunnan motivaatiotutkimus
1975–1979	Väestön liikuntakäyttäytyminen ja fyysinen toimintakyky Hyvinvoinnin kannalta merkittävän liikunnan toteutumiseen vaikuttavat tekijät Liikunnan ja urheilun vaikutusten tutkimus sekä liikunta- ja harjoitusmenetelmien kehittämiseen tähtäävä tutkimus
1981–1985	Kansanterveydelliset ongelmat Liikunnan ja mielenterveyden yhteydet Erityisryhmät Teollisuusyhteiskunnan kehittymisen asettamat vaatimukset Työn automatisointi ja koneistuminen Vapaa-ajan lisääntyminen Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimus
1986–1990	Yksityiskohtainen, tieteenaloinen kirjaus Liikuntafilosofia ja -historia sekä liikuntapsykologia ja -sosiologia: keskittyminen perustutkimukseen ja kyettävä luomaan kestävä tutkimusperinne Liikuntabiologia ja -lääketiede sekä liikuntakasvatus: tutkimukselle asetettiin laadulliset edellytykset

- 1991–1995 Liikuntakulttuurin ja yhteiskunnallisen päätöksentekoprosessin suhde
 Liikuntakulttuurin talous
 Yhteiskunnan sosiaaliset rakenteet sekä niiden vaikutus ihmisen käyttäytymiseen
 Ympäristön ja liikunnan suhde
 Liikunnan suhde terveyteen ja toimintakykyyn
 Fyysisesti ja psyykkisesti tasapainoinen kasvatustoiminta
 Huippu-urheilukulttuurin perusteet ja arvot
- 1996–2000 Tiedehallinnon tarkoituksenmukaisuuden arviointi
 Tutkimustoiminnan tuloksellisuuden arviointi
 Kansallisten ja kansainvälisten rahoitusmahdollisuuksien varmistaminen
 Tutkimustiedon käytön edistäminen osana liikuntahallinnon strategista toimintaa
 Tutkimusprojektit, erityisesti monitieteiset projektit
 Sektoritutkimus
 Tutkimusohjelmien käyttäminen tiedepoliittisina välineinä
 Liikunta kansalaistoimintana
 Liikunnan terveysvaikutukset ja terveellinen liikunnan toteutuminen
 Erityisryhmien liikunta
- 2001–2005 Liikunnan tutkimuksen entistä suurempi haasteellisuus
 Tutkimusrahoituksen kasvun taittuminen 1990-luvun laman myötä
 Tutkimuksen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden entistä tarkempi arviointi: käytännön hyödyn korostuminen
 Kansainvälistyminen
 Liikunnan ja siihen liittyvien ilmiöiden eriytyminen – keskeinen tekijä liikuntatutkimuksen toimintaympäristön muutoksessa
 Liikuntatieteen identiteetin säilyttämisen ongelma
 Teoreettisen käsitteistön pohdinta
 Ikääntyminen, sukupolvet ja elämäntyyli
 Lasten ja nuorten fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen hyvinvointi
 Sukupuoli, etnisyys ja seksuaalisuus liikuntakulttuureissa
 Alueellisuus ja paikallisuus
 Liikunnan vaikutukset terveyteen ja toimintakykyyn

Terveysvalistuksen merkitys ja vaikutus
 Erityisryhmien liikunta
 Kansallinen liikuntakulttuuri ja liikunnan kansalaistoiminta

2006–2010 Kriittinen liikuntapedagogiikka
 Liikunta osana elämysteollisuutta
 Ihmisen toimintakyky elämänkulun eri vaiheissa
 Yhteiskunnallisen muutoksen polarisoivat sosiaalipoliittiset vaikutukset
 Liikunnan ja urheilun talous

Taulu 5. Erityiskysymykset/ajankohittaiset tutkimusalueet

1971–1974 Erityisryhmien liikunta
 Huippu- ja kilpaurheilu
 Koululiikunta
 Liikuntasuunnittelu
 Työliikunta

1975–1979 Väestön liikuntakäyttämisen selvittäminen
 Väestön fyysisen toimintakykyisyyden selvittäminen
 Seurantajärjestelmän luominen väestön liikuntakäyttämisen ja fyysisen toimintakykyisyyden jatkuvaksi arvioimiseksi
 Koululiikuntatutkimus, erityisesti tavoitteet ja vaikutukset liikuntatottumusten syntymiseen
 Pysyvien liikuntatottumusten kehittämiseen vaikuttavien tekijöiden tutkimus
 Julkisten liikuntapalvelusten käyttöön ja niiden vaikutuksiin kohdistuva tutkimus eri väestöryhmissä
 Urheilun ja urheilujärjestöjen merkitys väestön liikuntakäyttämiseen
 Urheilijan uraan liittyvien sosiaalisten ongelmien selvittäminen
 Liikunnan biologisiin, psyykkisiin, sosiaalisiin ja kansantaloudellisiin vaikutuksiin kohdistuva tutkimus
 Yleiseen terveydenhuoltoon liittyvään liikuntaneuvontaan tarvittavien menetelmien kehittäminen
 Erityisliikunnan ja kuntoutusliikunnan menetelmien kehittäminen

Työliikunnan kehittämiseen liittyvä tutkimus
Urheilijan fyysisen ja psyykkisen terveyden suojele
Urheiluvalmennuksen perusteiden tutkimus

- 1981–1985 Liikunnan terveydellinen merkitys
Lisätietoa vammaisten lasten, reumaattikkojen, muista tuki- ja liikuntaelinten sekä mielenterveyden ongelmista kärsivien liikunnasta
Liikuntakasvatuksen merkitys elinikäisessä koulutuksessa
Työ- ja vapaa-ajan liikunnan vuorovaikutuksen sekä tauko- ja elpymisliikunnan kehittäminen
Yhteiskunnalliset ja henkilökohtaiset kokemukset väestön liikuntakäyttäytymisen selittäjinä
Urheilun asema kansainvälisessä politiikassa ja maiden välisessä yhteistyössä
Fyysisen ja psyykkisen suorituskäytön analyysia
Valmennusprosessin kokonaisvaltainen ymmärtäminen
Urheilun merkitys kasvatuksellisesta ja liikunnan sosiaalistava vaikutus
- 1986–1990 Tieteenaloittainen yksityiskohtainen kirjaus
- 1991–1995 Ikääntyvän väestön toimintakyky
Liikunnan merkitys sairauksien ehkäisyssä, hoidossa ja kuntoutuksessa
Liikunnallisten erityisryhmien tarpeet
Fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin sekä sosiaalisen ja fyysisen ympäristön suhde – liikunta sosiaalisena ilmiönä
Liikunnan yhteiskunnallinen merkitys
Liikunnan ja ympäristön suhde
Työ- ja koululiikunta
Liikunnan ja urheilun kansalaistoiminta
Eri maiden liikuntajärjestelmät
Liikunnan ja muun harrastus- ja kulttuuritoiminnan suhteet
Liikunnan kasvatusvaikutus ja eettiset kysymykset
Valmennusjärjestelmien asema
Koululiikunnan ajankohtaiset kysymykset

- 1996–2000 Ikääntymisen, kuormituksen ja yleensä liikunnan vaikutukset ihmisen hyvinvointiin, terveyteen, jne.
Liikuntabiologinen tutkimus
Yhteiskunta-, käyttäytymis- ja kasvatustieteellisellä sektorilla valmennukselliset, kasvatukselliset, eettiset ja yhteiskunnallisten muutosten vaikutuksien tutkimukset
- 2001–2005 Väestön nopea ikääntyminen
Liikunnan ja urheilun merkitys lasten ja nuorten sosiaalisatiossa
Lasten ja nuorten pahoinvoinnin, syrjäytymisen ja päihteiden käytön lisääntyminen
Nuorisokulttuurien vaikutukset liikuntaharrastukseen, koululiikunnan vaikutukset, vapaaehtoistyön käytännöt
Muutokset sukupuolten välisissä suhteissa, tasa-arvo, siirtolaisuus ja pakolaisuus, ruumiinkulttuurin muutos
Nopeat yhteiskunnalliset muutokset ja niiden vaikutukset aluerakenteeseen: muuttoliike, alueellinen syrjäytyminen, kasvukeskukset
Liikunnan terveysvaikutukset
Kansallinen terveysvalistus, sen merkitys ja vaikutukset
Vammaisten, pitkäaikaissairaiden ja vanhusten liikuntatutkimus (perus- ja soveltava tutkimus)
Kansalliset, alueelliset ja paikalliset ilmiöt
Vapaaehtoisuuteen pohjautunut liikunnan seura- ja järjestötoiminta
- 2006–2010 Laajat pedagogiset peruskartoitukset ja survey-aineistot
Liikkuminen ja liikunta "pienissä maisemissa" (esim. nykynuorten elämämaailmojen kokemukset)
Lisääntyvä vapaa-aika ja ihminen kuluttaja-asiakkaana
Liikuntaelämysten tuotantoprosessit – kriittinen mediatutkimus, vapaa-ajan tutkimus, ruumiillisuustutkimus, sukupuolitutkimus
Pitkäaikaisiin interventioihin perustuva tieto liikuntaohjelmien annosvastesuhteista ja käyttökelpoisuudesta elinkaaren eri vaiheissa
Liikunnan käyttö kansanterveysongelmien ehkäisyyn, hoitoon tai kuntoutukseen – liikunnan teho, turvallisuus, yksilöllinen soveltuvuus ja terveysvaikutukset
Yhteiskunnalliset muutosilmiöt – väestöryhmien välisten erojen kasvaminen liikunnassa

Työaikaisen liikunnan, työmatkaliikunnan ja erityyppisten vapaa-ajan liikuntamuotojen sosioekonomiset erot ja niiden muutokset eri ikäryhmissä

* * *

Liikuntatieteellisessä tutkimuksessa keskeisinä tiedepoliittisina välineinä ovat toimineet viisivuotiskausiksi laaditut suunta-asiakirjat. Niissä on arvioitu muun muassa yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten vaikutuksia liikuntakulttuuriin ja sen toimintaympäristöön sekä niiden asettamia haasteita liikuntatieteelliselle tutkimukselle. Asiakirjoissa on arvioitu tieteen kulloistakin tilaa sekä määritelty lähiajan kehittämis- ja tutkimustavoitteita. Näin on saatu selkeää tavoitteellisuutta liikuntatieteelliseen toimintaan. Asiakirjoihin kirjatut painoalueet ilmentävät tutkimuksen ohjausta, ajankohtaisiksi koettuja tutkimushaasteita sekä uusia tai aiempaa tutkimusta syventäviä teemoja, jotka nousevat esiin tutkimuksellisesta näkökulmasta tai yhteiskunnallisesta kysynnästä. Suunta-asiakirjojen määrittämä kuva liikuntatieteellisestä tutkimuksesta heijastaa omalta osaltaan liikuntakulttuurissa tapahtunutta muutosta.

Taulu 6. Arvio suunta-asiakirjojen vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uubista liikuntatieteelliselle tutkimukselle:

Vahvuudet

Tutkimuksen suuntaaminen halutuille alueille
Uusien avauksien luominen
Tutkimuksen sovellettavuuden varmistaminen
Resurssien hukkakäytön minimointi

Heikkoudet

Yhteiskunnallisen tarpeen tunnistaminen
Perustutkimuksen vaarantuminen
Kapea-alaisuuden vaara
Painoalueiden määrittäjien intressit
Painoalueiden määritelmät tutkimuksen vapauden rajoittajina
Hakemusten laatu ja riittävyys

Mahdollisuudet

Yhteiskunnallisen kontekstin ja tieteen kohtaaminen
Tutkimuksen tuloksellisuuden varmistaminen
Tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Ubat

Tieteen autonomia
Tutkimuksen yksipuolistuminen

Suunta-asiakirjojen painoalueiden määrittelyssä sekä asiakirjojen laadinnassa on otettu huomioon yhteiskunnan haasteet, arvioidut tulevaisuuden muutostekijät sekä liikuntapolitiikan keskeiset ja jatkuvat painopisteet. Suunta-asiakirjojen avulla on pyritty myös reagoimaan liikuntatutkimuksen keskeisiin tutkimuksellisiin ”aukkokohtiin” ja tutkimuksellisiin vajeisiin.

Lähdeviitteet

- 1 Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1981–1985. Komiteanmietintö 12:1981. Helsinki 1981; Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1986–1990. Komiteanmietintö 63:1985. Helsinki 1986; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteellinen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000; Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1975–1979. Komiteanmietintö 83:1975. Helsinki 1975; Liikuntatieteellisen tutkimuksen suuntaviivat 1991–1995. Opetusministeriö. Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittämistoumikuunta 1991–95. Komiteanmietintö 10:1991. Helsinki 1991; Liikuntatieteen suunta vuoteen 2000. Opetusministeriö. Komiteanmietintö 6:1996. Helsinki 1996; Opetusministeriö. Rahoituspäätökset 1980–2008. Suunta-asiakirjojen ja opetusministeriön rahoituspäätösten ohella tulkinnassa on hyödynnetty seuraavia artikkeleita/teoksia: Kokkonen, Jouko & Pyykkönen, Teijo, Palvelukseen halutaan sektoritutkija. Liikuntatieteellisen Seuran Impulssi-julkaisusarja, no. XIX. Liikuntatieteellinen Seura. Helsinki 1999; Irkonen, Hannu, Kansalaistoiminnan suuri linja. Teoksessa Liikunnan kansalaistoiminta – muutokset, merkitykset ja reunaehdot. Hannu Irkonen, Juha Heikkala, Kalervo Ilmanen, Pasi Koski. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 152. Helsinki 2000; Kokkonen, Jouko, Verta, hikeä ja rasvaprosentteja – suomalainen liikuntatutkimus. Liikuntatieteellisen Seuran Impulssi-julkaisusarja, no. XXI. Liikuntatieteellinen Seura. Helsinki

- 2002; Vasara, Erkki, Valtion liikuntahallinnon historia. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 157. Helsinki 2004.
- 2 Katso tarkemmin: Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1975–1979. Komiteanmietintö 83:1975. Helsinki 1975, 5–6; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 37–38.
 - 3 Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1975–1979. Komiteanmietintö 83:1975. Helsinki 1975, 3–4; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 36–37.
 - 4 Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1981–1985. Komiteanmietintö 12:1981. Helsinki 1981, 1, 3, 44–45; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 39–40.
 - 5 Katso tarkemmin: Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1986–1990. Komiteanmietintö 63:1985. Helsinki 1986, 3–6; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 42.
 - 6 Katso tarkemmin: Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1986–1990. Komiteanmietintö 63:1985. Helsinki 1986, 19, 73–96; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 43.
 - 7 Liikuntatieteellisen tutkimuksen suuntaviivat 1991–1995. Opetusministeriö. Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittämistoimikunta 1991–95. Komiteanmietintö 10:1991. Helsinki 1991, 6–14; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 45.
 - 8 Liikuntatieteellisen tutkimuksen suuntaviivat 1991–1995. Opetusministeriö. Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittämistoimikunta 1991–95. Komiteanmietintö 10:1991. Helsinki 1991, 54–69; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 47–48.
 - 9 Liikuntatieteen suunta vuoteen 2000. Opetusministeriö. Komiteanmietintö 6:1996. Helsinki 1996, esimerkiksi 2–3; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikunta-

- tieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 49.
- 10 Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1975–1979. Komiteanmietintö 83:1975. Helsinki 1975, 34; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 35–36.
 - 11 Katso tarkemmin: Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1975–1979. Komiteanmietintö 83:1975. Helsinki 1975, 33; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 36.
 - 12 Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1975–1979. Komiteanmietintö 83:1975. Helsinki 1975, 55; Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1981–1985. Komiteanmietintö 12:1981. Helsinki 1981, 12–13; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 38.
 - 13 Esimerkiksi: Liikuntatieteellisen tutkimuksen kehittäminen vuosina 1981–1985. Komiteanmietintö 12:1981. Helsinki 1981, 39; Opetusministeriö. Rahoituspäätökset 1980–1989.
 - 14 Opetusministeriö. Rahoituspäätökset 1980–1989.
 - 15 Vertaa: Opetusministeriö. Rahoituspäätökset 1990–2000.
 - 16 Liikuntatieteen suunta vuoteen 2000. Opetusministeriö. Komiteanmietintö 6:1996. Helsinki 1996, 1–3; Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 48–49.
 - 17 Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2005. Avauksia, politiikkaa ja toimenpiteitä. Valtion liikuntaneuvoston liikuntatieteen jaosto. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston julkaisusarja. Nro 12/2000. Helsinki 2000, 26–29; Tutkimus väestön liikuntakyvyn, liikuntahalun ja liikuntataitojen edistäjänä. Liikuntatutkimuksen suunta vuoteen 2010. Opetusministeriön julkaisuja 16:2005. Helsinki 2005, 16, 18–21, 24–34; Opetusministeriö. Rahoituspäätökset 2000–2008.